

ปฏิจจสมุปบาท ตอนที่ ๕

สุภีร์ ทุมทอง

๘ กันยายน ๒๕๖๒

ประเด็นการบรรยาย

๑. หลักปรัชญาสมุปบาท
๒. ความสำคัญของปรัชญาสมุปบาท
๓. สิ่งที่ควรทราบเกี่ยวกับปรัชญาสมุปบาท
๔. ปรัชญาสมุปบาทในกระบวนการปฏิบัติธรรม
๕. แจกแจงขยายความหลักปรัชญาสมุปบาท

ประเด็นการบรรยาย

๕. แจกแจงขยายความหลักปรัชญาจสมุปปาต

๕.๑ แบบทั่วไป

๕.๒ แบบक्रम ๓ ชาติ

๕.๓ แบบชาติปัจจุบัน

๕.๔ แบบ ๑ ขณะจิต

๕.๕ แบบระบุงค์ธรรมปรมัตถ์

๕.๖ แบบระบุงอำนาจปัจจุัย

๕.๑ แบบทั่วไป

อวิชชาปัจจัย สงขาร, สงขารปัจจัย วิญญาณ,
วิญญาณปัจจัย นามรูป, นามรูปปัจจัย สฬายตน์,
สฬายตน์ปัจจัย ผสโส, ผสสปปัจจัย เวทนา,
เวทนาปัจจัย ตณฺหา, ตณฺหาปัจจัย อุปาทาน์,
อุปาทานปัจจัย ภโว, ภวปัจจัย ชาตี,
ชาตีปัจจัย ชรามรณ์ โสภปริเทวทุกขโทมนสสุปายาสา สมภวานติ,
เอวเมตสฺส เกวลสฺส **ทุกฺขกฺขนฺธสฺส สมุทโย โหตี.**

(สํ.นិ. ๑๖/๒๑ ทสพลสูตร)

๕.๑ แบบทั่วไป

ตตถ กตมา อวิชชา. (๑)

ทุกฺเข อณฺเณ,

ทุกฺขสมฺมุทเย อณฺเณ,

ทุกฺขนิโรเธ อณฺเณ,

ทุกฺขนิโรธคามินิยา ปฏฺฐิปทาย อณฺเณ.

อโย วุจฺจติ อวิชชา.

(อภิ.วิ. ๓๕/๒๒๖ ปฏิจจสมุปบาทวิภังค์)

๕.๑ แบบทั่วไป

ตตถ กตเม อวิชชาปัจจุยา **สงฺขารา.** (๒)

ปุณฺณภิกฺสงฺขารो अपुณฺณภิกฺสงฺขारो आनेणुชาภิกฺสงฺขारो,
กายสงฺขारो วจีสงฺขारो จิตฺตสงฺขारो.

(อภ.วิ. ๓๕/๒๒๖ ปฏิจจสมุปบาทวิภังค์)

๕.๑ แบบทั่วไป

ตตถ กตมํ สงฺขารปจฺจยา **วิญฺญาณํ**. (๓)

จกฺขุวิญฺญาณํ โสตวิญฺญาณํ ฆานวิญฺญาณํ

ชีวหาวิญฺญาณํ กายวิญฺญาณํ มโนวิญฺญาณํ.

อิทํ วุจฺจตี สงฺขารปจฺจยา วิญฺญาณํ.

(อภิ.วิ. ๓๕/๒๒๗ ปฏิจจสมุปบาทวิภังค์)

๕.๑ แบบทั่วไป

ตตถ กตมํ วิญญาณปจฺจยา **นามรูป**. (๔)

อตถิ นามํ, อตถิ รูปํ. ตตถ กตมํ นามํ.

เวทนากุขนุโธ สญฺญากุขนุโธ สงฺขารกุขนุโธ. อิทํ วุจฺจติ **นาม**.

ตตถ กตมํ รูปํ. จตฺตารो มหาภูตา

จตุณฺนญจ มหาภูตานํ อุปาทาย รูปํ. อิทํ วุจฺจติ **รูป**.

อิติ อิทยจ นามํ อิทยจ รูปํ.

อิทํ วุจฺจติ วิญญาณปจฺจยา นามรูป.

(อภิ.วิ. ๓๕/๒๒๘ ปฏิจจสมุปบาทวิภังค์)

๕.๑ แบบทั่วไป

ตตถ กตมํ นามรูปปจฺจยา **สพฺายตฺนํ**. (๕)

จกฺขายตฺนํ โสตายตฺนํ ฆานายตฺนํ

ชีวฺหายตฺนํ กายายตฺนํ มนํายตฺนํ.

อิทํ วุจฺจติ นามรูปปจฺจยา **สพฺายตฺนํ**.

(อภิ.วิ. ๓๕/๒๒๙ ปฏิจจสมุปบาทวิภังค์)

๕.๑ แบบทั่วไป

ตตถ กตโม สพายตนปจจยา **ผลโส.** (๖)

จกขุสมผลโส โสตสมผลโส ฆานสมผลโส

ชีวหาสมผลโส กายสมผลโส มโนสมผลโส.

อัย วุจจติ สพายตนปจจยา ผลโส.

(อภิ.วิ. ๓๕/๒๓๐ ปฏิจจสมุปปาทวิภังค์)

๕.๑ แบบทั่วไป

ตตถ กตมา ผสฺสปจฺจยา **เวทนา.** (๗)

จกฺขุสมฺผสฺสชา เวทนา โสตสมฺผสฺสชา เวทนา

ฌานสมฺผสฺสชา เวทนา ชิวฺหาสมฺผสฺสชา เวทนา

กายสมฺผสฺสชา เวทนา มโนสมฺผสฺสชา เวทนา.

อัยฺ วุจฺจติ ผสฺสปจฺจยา เวทนา.

(อภิ.วิ. ๓๕/๒๓๑ ปฏิจจสมุปปาทวิภังค์)

๕.๑ แบบทั่วไป

ตตถ กตมา เวทนาปัจจุยา **ตณฺหา.** (๘)

รูปตณฺหา สทฺทตณฺหา คนฺธตณฺหา

รสตณฺหา โผฏฺฐพฺพตณฺหา ฌมฺมตณฺหา.

อัยฺ วุจฺจติ เวทนาปัจจุยา ตณฺหา.

(อภิ.วิ. ๓๕/๒๓๒ ปฏิจจสมุปปาทวิภังค์)

๕.๑ แบบทั่วไป

ตตถ กตมํ ตณฺหาปจฺจยา **อุปาทานํ**. (๙)

กามุปาทานํ ทิฏฐุปาทานํ

สีลพฺพตฺตูปาทานํ อตฺตวาทูปาทานํ.

อิทํ วุจฺจติ ตณฺหาปจฺจยา อุปาทานํ.

(อภ.วิ. ๓๕/๒๓๓ ปฏิจจสมุปบาทวิภังค์)

๕.๑ แบบทั่วไป

ตตถ กตโม อุปาทานปัจจุยา **ภโว**. (๑๐)

ภโว ทูวิเรน อตถิ กมมภโว, อตถิ อุปตติภโว.

ตตถ กตโม กมมภโว.

ปุณณาสงขารो अपुण्णसङ्खारो आनेणसङ्खारो.

อัย วุจจติ กมมภโว. สพพมปิ ภวคามิกมมံ **กมมภโว**.

(อภิ.วิ. ๓๕/๒๓๔ ปฏิจจสมุปบาทวิภังค์)

๕.๑ แบบทั่วไป

ตตถ กตโม **อุปตติโก**.

กามโก รูปโก อรูปโก

สณฺณโก อสณฺณโก เชนวสณฺณานาสณฺณโก

เอกโกการโก จตุโกการโก ปญจโกการโก.

อโย วุจฺจติ **อุปตติโก**. อิติ อยญจ กम्मโก

อยญจ **อุปตติโก**. อโย วุจฺจติ อุปาทานปจฺจยา โโก.

(อภิ.วิ. ๓๕/๒๓๔ ปฏิจจสมุปบาทวิภังค์)

๕.๑ แบบทั่วไป

ตตถ กตมา ภวปจฺจยา **ชาติ**. (๑๑)

ยา เตสํ เตสํ สตฺตานํ ตมฺหิ ตมฺหิ สตฺตนิกาเย

ชาติ สณฺชาติ โอกฺกนฺติ อภินิพฺพตฺติ,

ขนฺธานํ ปาตุภาโว อายตฺนानํ ปฐฺฐิลาโภ.

อัยํ วุจฺจติ ภวปจฺจยา ชาติ.

(อภิ.วิ. ๓๕/๒๓๕ ปฏิจจสมุปบาทวิภังค์)

๕.๑ แบบทั่วไป

ตตถ กตมํ ชาตีปจฺจยา **ชรามรณํ**. (๑๒)

อตถิ ชรา, อตถิ มรณํ.

ตตถ กตมา ชรา.

ยา เตสํ เตสํ สตฺตานํ ตมฺหิ ตมฺหิ สตฺตนิกาเย

ชรา ชีรณตา ขณฺทิจจํ ปาลิจจํ วลิตฺตจตา

อายุโน สํหานิ อินฺทฺริยานํ ปริปาโก. อยํ วุจฺจติ **ชรา**.

(อภ.วิ. ๓๕/๒๓๖ ปฏิจจสมุปบาทวิภังค์)

๕.๑ แบบทั่วไป

ตตถ กตมํ **มรณํ**.

ยา เตสํ เตสํ สตฺตานํ ตมฺหา ตมฺหา สตฺตนิกาเย

จฺจติ จวณฺตา เภโท อนฺตรธานํ มจฺจุ มรณํ กาลกิริยา

ขณฺธานํ เภโท กเพวรสฺส นิกฺเขโป ชีวิตินฺทฺริยสฺส อฺปฺจฺเฉโท.

อิทํ วุจฺจติ มรณํ. อิติ อยญฺจ ชฺรา อิทญฺจ มรณํ.

อิทํ วุจฺจติ ชาตีปฺจฺจยา ชฺรามรณํ.

(อภิ.วิ. ๓๕/๒๓๖ ปฏิจจสมุปบาทวิภังค์)

๕.๑ แบบทั่วไป

ตตถ กตโม **โสโก.**

ญาติพยสเนน วา ผุฏฺจสฺส โภคพยสเนน วา ผุฏฺจสฺส

โรคพยสเนน วา ผุฏฺจสฺส สीलพยสเนน วา ผุฏฺจสฺส

ทิฏฺฐิจพยสเนน วา ผุฏฺจสฺส อณฺเฏตฺรณฺเฏตฺเรณ พยสเนน

สมนฺนาคตสฺส อณฺเฏตฺรณฺเฏตฺเรณ ทุกฺขธมฺเมณ ผุฏฺจสฺส

โสโก โสจนา โสจิตตํ อนฺโตโสโก อนฺโตปริโสโก

เจตโส ปริชฺฌายนา โทมฺนสฺสํ โสกสลฺลํ. อยํ วุจฺจตี โสโก.

(อภิ.วิ. ๓๕/๒๓๗ ปฏิจจสมุปบาทวิภังค์)

๕.๑ แบบทั่วไป

ตตถ กตโม **ปริเทโว**.

ญาติพยสเนน วา ผุฏฐสฺส โภคพยสเนน วา ผุฏฐสฺส

โรคพยสเนน วา ผุฏฐสฺส สีลพยสเนน วา ผุฏฐสฺส

ทิฏฐิพยสเนน วา ผุฏฐสฺส อณฺเฏตรณฺเฏตเรณ พยสเนน

สมนฺนาคตสฺส อณฺเฏตรณฺเฏตเรณ ทุกฺขชมฺเมน ผุฏฐสฺส

อาเทโว ปริเทโว อาเทวณา ปริเทวณา อาเทวิตตฺตํ

ปริเทวิตตฺตํ วาจา ปลาโป วิปปลาโป

ลาลโป ลาลปนา ลาลปีตตฺตํ. อัย วุจฺจติ ปริเทโว.

(อภิ.วิ. ๓๕/๒๓๘ ปฏิจจสมุปบาทวิภังค์)

๕.๑ แบบทั่วไป

ตตถ กตมํ **ทุกขํ**.

ยํ กายิกํ อสาคํ กายิกํ **ทุกขํ**

กายสมฺพสฺสขํ อสาคํ **ทุกขํ** เวทยิตํ

กายสมฺพสฺสชา อสาคา **ทุกขา** เวทนา.

อิทํ วุจฺจติ **ทุกขํ**.

(อภิ.วิ. ๓๕/๒๓๙ ปฏิจจสมุปปาทวิภังค์)

๕.๑ แบบทั่วไป

ตตถ กตมํ โทมนสฺสํ.

ยํ เจตสิกํ อสาคํ เจตสิกํ ทุกขํ

เจโตสมฺพสฺสขํ อสาคํ ทุกขํ เวทยิตํ

เจโตสมฺพสฺสชา อสาคา ทุกฺขา เวทนา.

อิทํ วุจฺจตี โทมนสฺสํ.

(อภิ.วิ. ๓๕/๒๔๐ ปฏิจจสมุปบาทวิภังค์)

๕.๑ แบบทั่วไป

ตตถ กตโม **อุปายาโส.**

ฉาติพยสเนน วา ผุจฺจสฺส โภคพยสเนน วา ผุจฺจสฺส

โรคพยสเนน วา ผุจฺจสฺส สีลพยสเนน วา ผุจฺจสฺส

ทิจฺฉิพยสเนน วา ผุจฺจสฺส อณฺเฏตฺรณฺเฏตฺเรณ พยสเนน

สมนฺนาคตฺสฺส อณฺเฏตฺรณฺเฏตฺเรณ ทุกฺขชฺมเมณ ผุจฺจสฺส

อายาโส อุปายาโส อายาสิตตฺตํ อุปายาสิตตฺตํ.

อโย วุจฺจติ อุปายาโส.

(อภิ.วิ. ๓๕/๒๔๑ ปฏิจจสมุปปาทวิภังค์)

๕.๑ แบบทั่วไป

เอวเมตสฺส เกวลสฺส **ทุกฺขกฺขนฺธสฺส สมุทโย** โหตีติ

เอวเมตสฺส เกวลสฺส **ทุกฺขกฺขนฺธสฺส** สงฺคติ โหติ,

สภาคโม โหติ, สโมธานํ โหติ, ปาตุภาโว โหติ.

เตน วุจฺจติ

“เอวเมตสฺส เกวลสฺส **ทุกฺขกฺขนฺธสฺส สมุทโย** โหตี”ติ.

(อภิ.วิ. ๓๕/๒๔๒ ปฏิจจสมุปบาทวิภังค์)

ประเด็นการบรรยาย

๕. แจกแจงขยายความหลักปรัชญาจสมุปปบาท

๕.๑ แบบทั่วไป

๕.๒ แบบक्रम ๓ ชาติ

๕.๓ แบบชาติปัจจุบัน

๕.๔ แบบ ๑ ขณะจิต

๕.๕ แบบระบุงค์ธรรมปรมัตถ์

๕.๖ แบบระบุงอำนาจปัจจุัย

สวัสดีครับ